

Kürdistan Bölgesel Yönetiminde Bir Cihatçı Hareketin Anatomisi: Ensar el-İslam

Ferhat Gökdağ*

Özet

Bu makale, Ensar el-İslam örgütünün tarihsel gelişimi, ideolojik temelleri ve bölgesel etkilerini ele almaktadır. Ensar el-İslam, 2001 yılında Irak Kürdistanı'nda kurulmuş ve zamanla Selefi-Cihatçı ideolojinin önemli temsilcilerinden biri hâline gelmiştir. Örgütün liderlik yapısı, askerî stratejileri ve bölgesel çatışmalardaki rolü incelenerek hem yerel hem de küresel Selefi-Cihatçı hareket içindeki konumu analiz edilmektedir. Ensar el-İslam'ın el-Kaide ve DEAŞ gibi gruplarla olan ilişkileri, örgütün taktiksel ve ideolojik farklılıkları çerçevesinde ele alınmaktadır. Ayrıca ABD'nin Irak işgali sonrası örgütün dönüşümü ve Suriye iç savaşı sürecindeki faaliyetleri detaylandırılmaktadır. Bu bağlamda Ensar el-İslam'ın zamanla geçirdiği stratejik değişimler, örgütün sahadaki varlığını sürdürme ve değişen güvenlik ortamına uyum sağlama çabaları üzerinden ele alınmaktadır. Örgütün ilk aşamada bölgesel bir Selefi-Cihatçı yapı olarak ortaya çıkarken süreç içinde küresel cihat hareketleriyle etkileşime girerek daha geniş çaplı bir ideolojik ve operasyonel ağına parçası hâline geldiği görülmektedir. Son olarak Ensar el-İslam'ın gelecekteki potansiyel yönelimleri, bölgesel güvenlik dinamikleri ve uluslararası Selefi-Cihatçı ağlarla olan etkileşimleri bağlamında değerlendirilmektedir. Örgütün değişen bölgesel dengeler çerçevesinde nasıl bir stratejik evrim geçirebileceği, devlet dışı aktörlerle olan ilişkileri ve küresel cihat hareketi içindeki pozisyonunun nasıl şekilleneceği gibi unsurlar ele alınarak analiz edilmektedir. Bu kapsamda Ensar el-İslam yalnızca radikal silahlı bir aktör olarak değil, aynı zamanda Ortadoğu'daki Selefi-Cihatçı yapıların evrimini anlamak açısından önemli bir vaka çalışması olarak ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ensar el-İslam, Selefi-Cihat, Radikalizm, Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi, Cihatçı Hareketler

Geliş Tarihi: 12.04.2025 | Kabul Tarihi: 26.06.2025 | DOI: 10.47932/ortetut.1674843

* Ar. Gör. Mardin Artuklu Üniversitesi-TR, E-mail: gokdagferhat@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1210-9209

The Anatomy of a Jihadist Movement in the Kurdistan Regional Government: Ansar al-Islam

Ferhat Gökdağ*

Abstract

This article examines the historical development, ideological foundations, and regional impact of the group Ansar al-Islam. Founded in 2001 in Iraqi Kurdistan, Ansar al-Islam has gradually become one of the prominent representatives of Salafi-Jihadist ideology. By analyzing the group's leadership structure, military strategies, and role in regional conflicts, the article evaluates its position within both local and global Salafi-Jihadist movements. The group's relationships with organizations such as al-Qaeda and DAESH are discussed within the framework of tactical and ideological distinctions. Additionally, the transformation of Ansar al-Islam following the U.S. invasion of Iraq and its activities during the Syrian Civil War are explored in detail. In this context, the article addresses the group's strategic shifts over time, focusing on its efforts to maintain a presence on the ground and adapt to the evolving security environment. While initially emerging as a regional Salafi-Jihadist entity, Ansar al-Islam has increasingly interacted with global jihadist movements, becoming part of a broader ideological and operational network. Finally, the article assesses Ansar al-Islam's potential future trajectories in regional security dynamics and its interactions with international Salafi-Jihadist networks. Elements such as the group's possible strategic evolution, its relations with non-state actors, and its role within the global jihadist movement are analyzed. In this regard, Ansar al-Islam is approached not only as a terrorist organization but also as a critical case study for understanding the evolution of Salafi-Jihadist structures in the Middle East.

Keywords: Ansar al-Islam, Kurdistan Regional Government (KRG), Salafi-Jihadism, Radicalism, Jihadist Movements

Received: 12.04.2025 | Accepted: 26.06.2025 | DOI: 10.47932/ortetut.1674843

* Research Assistant, Mardin Artuklu University, Turkey, E-mail: gokdagferhat@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1210-9209

بنية حركة جهادية في الإقليم الكردي بالعراق: أنصار الإسلام

فرحات غوكداغ*

ملخص

يتناول هذا المقال التطور التاريخي والأسس الأيديولوجية والتأثيرات الإقليمية لجماعة أنصار الإسلام. تأسست أنصار الإسلام في الإقليم الكردي بالعراق عام 1102، وأصبحت مع مرور الوقت إحدى أهم ممثلي الفكر السلفي الجهادي. تتناول هذه الدراسة هيكل قيادة التنظيم واستراتيجياته العسكرية ودوره في الصراعات الإقليمية، كما تعمل على تحليل موقع التنظيم داخل الحركة السلفية الجهادية المحلية والعالمية. ويناقش المقال علاقات أنصار الإسلام بجماعات مثل القاعدة والدولة الإسلامية في العراق والشام (داعش) في إطار اختلافاتها التكتيكية والأيديولوجية. بالإضافة إلى ذلك، يقدم المقال تفصيلاً بشأن تحوّل التنظيم بعد الغزو الأمريكي للعراق وأنشطته خلال الحرب الأهلية السورية. وفي هذا السياق، يتناول المقال التغيرات الاستراتيجية التي شهدتها جماعة أنصار الإسلام مع مرور الوقت في إطار جهود التنظيم للحفاظ على وجوده الميداني والتكيف مع البيئة الأمنية المتغيرة. وفي حين برزت الجماعة في البداية كهيكل سلفي جهادي إقليمي، إلا أنها مع تفاعلها مع الحركات الجهادية العالمية أصبحت بمرور الوقت جزءاً من شبكة أيديولوجية وعملياتية أوسع. كما يحاول المقال تقييم التوجهات المستقبلية المحتملة لأنصار الإسلام في سياق ديناميات الأمن الإقليمي وتفاعلاتها مع الشبكات السلفية الجهادية الدولية. وتتناول الدراسة تحليل عناصر مثل ما هو التطور الاستراتيجي الذي يشهده التنظيم في إطار التوازنات الإقليمية المتغيرة، وعلاقاته مع الجهات الفاعلة خارج إطار الدولة، وكيف سيكون موقعه داخل الحركة الجهادية العالمية. وفي هذا السياق، لا تعتبر جماعة أنصار الإسلام مجرد جهة مسلحة متطرفة فاعلة، بل أيضاً هي دراسة حالة مهمة من أجل فهم تطور الهياكل السلفية الجهادية في الشرق الأوسط.

الكلمات المفتاحية: أنصار الإسلام، الجهاد السلفي، الراديكالية، الإقليم الكردي في العراق، الحركات الجهادية.

تاريخ الاستلام: 12.04.2025 | تاريخ القبول: 26.06.2025 | DOI: 10.47932/ortetut.1674843

* مساعد باحث، جامعة ماردين أرثوكلو - تركيا،
E-mail: gokdagferhat@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1210-9209

Giriş

Radikal dinî düşünce, tarih boyunca toplumsal ve siyasi dönüşümlerin merkezinde yer almış, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İslam dünyasında güçlü bir ideolojik akım olarak yükselmiştir. 1960'lerden itibaren modern ulus-devletlere ve Batı merkezli küresel sisteme meydan okuyan Selefi-Cihatçı hareketler, İslam'ın erken dönemlerine dönüşü savunan ve şeriata dayalı bir yönetim kurmayı amaçlayan radikal bir ideoloji etrafında şekillenmiştir. Bu hareketler hem yerel hem de küresel bağlamda radikal bir değişim hedefleyerek siyasal İslam'ın en uç noktalarından birini oluşturmuşlardır.

Radikal cihatçı düşüncenin temelinde, modern seküler yönetimlerin gayrimeşru olduğu ve ancak silahlı mücadele yoluyla ortadan kaldırılabileceği inancının yattığı söylenebilir. Bu düşünce 20. yüzyılın sonlarında Afganistan, Cezayir, Mısır ve Çeçenistan gibi çeşitli bölgelerdeki cihatçı hareketlerin yükselişiyle daha da güçlenmiş ve küresel boyutta yankı bulmuştur. 1960-1980 yılları arasında özellikle Mısır'da gelişen radikal İslamcı düşünce, 1980'lerden itibaren Vehhabiliğin de etkisiyle yeni bir şekil almış ve 1990'lı yıllarda el-Kaide, radikal İslamcı hareketlerin ana akım temsilcisi hâline gelmiştir.¹ Soğuk Savaş sonrası dönemde Sovyetler Birliği'nin Afganistan'dan çekilmesiyle birlikte radikal cihatçılar yeni hedefler arayarak farklı coğrafyalara yayılmış ve yerel İslamcı hareketlerle birleşerek yeni örgütler oluşturmuşlardır.² Bu bağlamda 21. yüzyılın başlarına gelindiğinde radikal cihatçı hareketlerin artık sadece yerel isyanlarla sınırlı kalmayıp küresel bir ağ oluşturarak bölgesel güç unsurlarının aktörlerinden biri hâline geldikleri söylenilebilir. Ensar el-İslam, söz konusu ideolojik ve tarihsel arka plan bağlamında modern cihatçılığın önemli bir örneği olarak ortaya çıkmış ve radikal İslamcı hareketin sahadaki başat aktörlerinden biri konumuna gelmiştir.

Bu çalışma, 2001 yılında Irak Kürdistanı'nda Selefi-Cihatçı bir çizgide teşekkül eden Ensar el-İslam örgütünün ideolojik referanslarını, askerî stratejilerini, diğer cihatçı örgütlerle kurduğu ilişkileri ve zaman içerisinde geçirdiği dönüşümleri analiz ederek örgütün Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ndeki (IKBY) etkisini ve dinamik yapısını bütüncül bir çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır. Mevcut literatürde Ensar el-İslam üzerine yapılan çalışmalar

- 1 Nurullah Çakmaktaş, "Müslüman Dünyada Dini Radikalizmin Yeni Bir Evresi Olarak Daiş Düşüncesi," *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi* 19, sy 62 (2024): 39-60.
- 2 Inayatullah Bhatti ve Abdul Basit, "Afghanistan's Political Civil Jihad's Purpose in The Present Context of Peace After The Soviet Withdrawal," *İnkishaf* 4, sy 12 (2024): 163-82.

sınırlı olup örgüte ilişkin veriler genellikle genel cihatçı hareketleri konu edinen çalışmalarda sınırlı ve dağınık biçimde ele alınmıştır. Bu durum, örgütün özgün yapısını ve bölgesel etkilerini derinlemesine inceleyen bütüncül akademik araştırmaların eksikliğine işaret etmektedir. Araştırma nitel bir çerçevede yapılandırılmış olup veri toplama yöntemi olarak doküman analizi tekniği benimsenmiştir. Bu kapsamda açık kaynaklı raporlar, akademik yayınlar, medya arşivleri ve örgüte ait açıklamalar sistematik biçimde incelenmiştir. Bu doğrultuda şu temel soruya yanıt aranmaktadır: Ensar el-İslam örgütünün ideolojik yapısı, askerî stratejileri ve küresel cihatçı yapılarla ilişkileri nasıl şekillenmiştir? Kuruluşundan itibaren hem yerel hem de küresel cihatçı hareketlerle çeşitli ittifaklar kuran Ensar el-İslam özellikle Kürt bölgelerinde etkili olmuş, Irak ve Suriye'deki çatışma ortamında farklı silahlı yapılarla iş birliği geliştirerek faaliyet alanını genişletmiştir.³ Bu bağlamda çalışma, örgütün ideolojik ve operasyonel dönüşümünü tarihsel süreç içerisinde ele almakta ve söz konusu dönüşümün bölgesel güvenlik mimarisi üzerindeki yansımalarını değerlendirmektedir.

Kürdistan Bölgesindeki İslamcı Hareketler ve Ensar el-İslam'ın Kuruluşu

Mısır'da kurulan Müslüman Kardeşler Cemaati, özellikle Sünni İslam dünyasında farklı İslami eğilimlere sahip birçok hareketin oluşumunda etkili olmuştur. Bu bağlamda bugünkü IKBY de Müslüman Kardeşlerin İslam anlayışının yayıldığı ve etkisini gösterdiği önemli bölgelerden birini teşkil etmiştir. 1950'li yılların başlarından itibaren Müslüman Kardeşler'in fikri etkisi Kürt bölgelerinde İslami hareketlerin şekillenmesinde rol oynamış ve bu gelişme, söz konusu bölgelerdeki İslami yapılanmaların hareket zeminine katkı sağlamıştır.⁴ Ancak 1971 yılında Irak'taki Baas yönetimi, Müslüman Kardeşler'in Irak kolunu resmen yasaklama ve dağıtma kararı almıştır.⁵ Buna rağmen cemaat, gayri resmi kanallar aracılığıyla faaliyetlerini sürdürerek varlığını korumuş ve bölgedeki İslami hareketler üzerindeki etkisini devam ettirmiştir.

Müslüman Kardeşlerin dağıtılmasının ardından, cemaatin bazı mensupları ideolojik bir dönüşüm geçirerek cihat düşüncesine yönelmiş ve 1978 yılı sonlarında Irak devletine karşı silahlı mücadele başlatmıştır. 1980 yılına gelindiğinde, Kürdistan coğrafyasında ilk silahlı İslamcı örgütlenme olarak

3 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye.. min et-te'sis hatta Daeş," Bavvabet el-Harekât el-İslamiyye, 21 Aralık 2019, <http://www.islamist-movements.com/32212>.

4 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye"

5 Osman Aydemir, "Müslüman Kardeşler Hareketi: Tarihi ve Bugünü," İnsamer, sy 136 (2021).

kabul edilen Kürdistan İslam Ordusu teşekkül etmiştir.⁶ Kürdistan'da İslamcı hareketlerin kurumsallaşma süreci, Müslüman Kardeşler'in bölgeye nüfuz etmesiyle ivme kazanmış ve daha teşkilatlı hareketlere bürünmüşlerdir. Daha önce bölgedeki dinî otorite büyük ölçüde geleneksel İslami yorumlara dayalı olarak mollaların etkisi altında şekillenmekteydi. Ancak örgütlü ve teşkilatlı bir İslami hareketin ortaya çıkışı, bu geleneksel dini yapılarla değil, söz konusu din adamlarının Müslüman Kardeşler'in İslam düşüncesiyle etkileşime girmesi ve bu düşünceyle dönüşüm geçirmesiyle mümkün olmuştur.⁷ Böylece bölgedeki söz konusu yapılanma, klasik dinî otoritelerin sınırlarını aşarak siyasal ve toplumsal boyutta örgütlü bir kimlik kazanmaya başlamıştır. Ancak Irak yönetimi ile bu yapılar arasında anlaşmazlıklar ve çekişmeler yaşanmıştır. Irak devleti ile bazı İslamcı gruplar arasındaki çatışmalar derinleşirken Kürdistan'daki İslamcı hareket içinde üç temel eğilim ön plana çıkmıştır.

Bunlardan ilkinin teşkil eden "Molla Osman Abdülaziz Hareketi", İslami hareketler içerisinde ılımlı bir çizgiyi temsil etmiş, Molla Osman Abdülaziz'in liderliğinde kurumsallaşmış ve onun vefatının ardından kardeşi Molla Ali Abdülaziz tarafından sürdürülmüştür. Bu eğilim, silahlı mücadeleyi ikincil konuma iterek siyasal katılımı ve toplumsal dönüşümü önceleyen bir strateji benimsemiş; böylece İslami hareketin ideolojik meşruiyetini muhafaza etme yönünde bir hassasiyet sergilemiştir.⁸

İkincisi "Ali Babir Hareketi"dir ve Ali Babir, Molla Abdülaziz'in kurduğu hareket içerisinde daha radikal bir çizgiyi temsil ederken ikinci lider Ali Abdülaziz ve çevresiyle yaşadığı anlaşmazlıklar neticesinde hareketten ayrılmıştır. Ali Babir, ayrışmanın ardından Kürdistan İslam Topluluğu adı altında yeni bir yapılanma kurmuş ve kendisini bu örgütün emiri olarak ilan etmiştir. Bu yeni yapılanma, cihat söylemini daha katı bir zeminde konumlandırarak İslami yönetime giden yolu silahlı mücadele üzerinden tanımlamıştır.

Üçüncüsü "Molla Krekar Hareketi"dir ve asıl adı Necmeddin Farac olan Molla Krekar, 1970'li yıllarda genç yaşta Irak'taki Müslüman Kardeşler hareketine katılmış ve ideolojik düşüncesini bu çerçevede şekillendirmiştir. Ancak ilerleyen süreçte bir Selefi-Cihatçı çizgiye evrilerek İslami Birlik Hareketi'ne dâhil olmuştur. Onun düşünsel yaklaşımı, İslam'ın siyasi ve toplumsal düzen üzerindeki belirleyiciliğini vurgulayan katı bir ideoloji etrafında şekil-

6 Brynjar Lia, "A Kurdish Al-Qaida? Making Sense of the Ansar al-Islam Movement in Iraqi Kurdistan in the Early 2000s," *Religions* 13, sy 3 (2022): 203, <https://doi.org/10.3390/rel13030203>.

7 İkrâm Filiz, "Kuzey Irak'ta Sünni Şia İkiliminde Gelişen Dini Gruplar ve Hareketler (Komelayi İslami Örneği)" (YL Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013), 14.

8 Filiz, "Kuzey Irak'ta Sünni," 14

lenmiş ve nihayetinde radikal İslamcı yapılanmaların temel figürlerinden biri hâline gelmesine neden olmuştur.⁹

Irak hükûmetinin Halepçe’de Kürt gruplara karşı kimyasal silah kullanması, bölgedeki radikal eğilimlerin güçlenmesine ve radikal İslamcı hareketlerde politik ve askerî yapılanmaların daha da görünür olmalarına yol açmıştır.¹⁰ Bu gelişmeler, aralarında Ensar el-İslam’ın da olduğu Selefi-Cihatçı örgütlerin doğuşu için uygun zemini hazırlamış, silahlı cihat söyleminin sosyo-politik bir reaksiyon olarak bölgede kökleşmesini sağlamıştır.

2001 yılı itibarıyla IKBY’de Selefi-Cihatçı yapılanmalar belirgin bir şekilde örgütlenmeye başlamış ve bu süreçte Cund el-İslam gibi gruplar sahneye çıkmıştır. 1 Eylül 2001’de Cund el-İslam yayımladığı bildiriyle Kürt seküler partilerini küfürle suçlamış ve bu yapıların yabancı güçlerin çıkarlarına hizmet ettiğini öne sürmüştür. Bildiride özellikle Celal Talabani liderliğindeki Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) hedef alınmıştır.¹¹ Bu bağlamda Cund el-İslam’ın öncelikli düşman olarak KYB’yi hedef alması, örgütün düşünsel yapısında Afgan cihadından dönen savaşçıların etkisiyle birlikte el-Kaide’nin ideolojik çerçevesinin belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca örgüt tarafından yapılan bazı açıklamalarda örgüt mensuplarının ismi açıklanmayan bir ülkede silah ve patlayıcı eğitimi aldığı bildirilmiştir.¹² Bu açıklamalar, bölgedeki ideolojik gerilimlerin giderek silahlı bir mücadeleye evrildiğini ve Selefi-Cihatçı örgütlerin uluslararası bağlar kurarak askerî kapasitesini artırdığını göstermiştir. Bu gelişmelerin hemen ardından Selefi-Cihatçı çizgide faaliyet gösteren gruplar arasında bir konsolidasyon süreci başlamış ve bu birleşme arayışları, kısa süre sonra daha örgütlü ve etkili bir yapının yani Ensar el-İslam’ın doğuşuna zemin hazırlamıştır.

Ensar el-İslam’ın Kuruluşu

5 Aralık 2001 tarihinde Ensar el-İslam adıyla yeni bir Selefi-Cihatçı örgütün kurulduğu ilan edilmiştir.¹³ Bu oluşum, ideolojik yakınlık içerisinde bulunan Cund el-İslam, Islah Derneği, Kürt Hamas’ı ve Tevhid Hareketi gibi yapıların bir çatı altında birleşmesiyle vücut bulmuş, örgütün liderliğine ise hem dini söylemi hem de uluslararası bağlantılarıyla bilinen Molla Krekar

9 “Ensar el-İslam el-Kurdiyye.”

10 Jonathan Schanzer, “Ansar Al-Islam: Iraq’s al-Qaeda Connection,” *The Washington Institute*, 15 Ocak 2003.

11 Jon Greenwald, “Radical Islam in Iraqi Kurdistan: The Mouse That Roared?” *International Crisis Group*, 7 Şubat 2003.

12 “Ansar al-Islam in Iraqi Kurdistan,” Human Rights Watch, erişim 15 Şubat 2025, <https://www.hrw.org/legacy/backgrounders/mena/ansarbk020503.htm>.

13 “Ensar el-İslam el-Kurdiyye.”

getirilmiştir.¹⁴ Molla Krekar, 1990'lı yıllarda Afganistan'da uzun süre kalarak buradaki savaş tecrübelerini ve ideolojik formasyonunu Kürdistan'a taşımıştır. Daha önce Tevhid Hareketi içinde siyasi büro üyesi olarak yer almış ve İslah Derneği adlı özel bir birimi yönetmiştir. Krekar'ın düşünsel yönelimlerini ve entelektüel birikimini incelemek, örgütün ideolojik temellerini ve fikir dünyasını anlamak açısından faydalı olacaktır.

Molla Krekar, Ensar el-İslam'ın kurucusu ve ideolojik yönlendiricisi olarak hem fikri temellerinin şekillenmesinde hem de organizasyonel yapılanmasında merkezî bir rol oynamıştır. 1982 yılında Süleymaniye'de Arapça eğitimi veren bir okuldan mezun olan Molla Krekar, kısa bir süre sonra hem akademik eğitimine devam etmek hem de Afganistan'da Sovyetler Birliği'ne karşı yürütülen savaşa katılmak amacıyla Pakistan'a gitmiştir. Pakistan'da İslam hukuku alanında eğitim almış ve bu süreçte Abdullah Azzam da dâhil olmak üzere cihatçı ideolojinin entelektüel temellerini şekillendiren önemli figürlerle tanışarak onlardan dersler almıştır.¹⁵ Bu akademik ve ideolojik etkileşim, onun Selefi-Cihatçı düşünce yapısının oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Molla Krekar, doktorasını Pakistan'daki Sind Üniversitesi'nde tamamlamış olup "Musa Aleyhisselam Kıssasında Davet Metodolojisi" başlıklı bir tez hazırlamıştır. Kendisi bu çalışmayı, İslami davet anlayışını şekillendiren metodolojik çerçeveyi ve dinî söylemini akademik bir perspektifle temellendirme çabası olarak değerlendirmektedir.¹⁶ Molla Krekar, yalnızca siyasi kimliğiyle değil aynı zamanda yazar, şair ve çok dilli bir hatip olarak da öne çıkmaktadır. Kürtçe kaleme aldığı çok sayıda dinî eser bulunmakta olup bu metinler İslami düşüncenin yorumlanması ve aktarılması açısından önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte Krekar'ın en dikkat çeken edebi eserleri, şiir divanı olan "Doğumun Acısı" ve "Hayatta Kalmanın Acısı" başlıklı şiir kitaplarıdır. Bu eserler, genel olarak Kürt halkının tarihsel ve siyasal bağlamda karşılaştığı trajedileri, özel olarak ise Halepçe Katliamı'nı ele almakta; bireysel ve kolektif acı deneyimini edebi bir perspektiften işlemektedir.¹⁷

1991'den beri Norveç'te ikamet eden Krekar, yıllar boyunca çeşitli terör bağlantılı suçlamalarla gözaltına alınmış ve yargılanmış;¹⁸ el-Kaide ile doğrudan bağlantılı olduğu, Kuzey Irak'ta kimyasal silah bulundurduğu ve ulus-

14 Mesut Abdülhalik, "al-Harekât al-İslamiyya al-Kurdistanîyya", el-Haraka al-İslamiyya fi Kurdistan içinde, ed. Kolektif (Markaz al-Misbar lil-Dirasat ve'l-Buhus, 2011) 48.

15 "Ensar el-İslam'ın kurucusu Molla Krekar kimdir?" *Mepa News*, güncelleme 6 Mayıs 2021.

16 Azzam el-Temimi, yönetmen, "Muracaat ma'a el-Mulla Ebu Seyyid Kutub Fatih Krikar, el-Haleka el-ula," al-Hivar TV tarafından 6 Ekim 2009 tarihinde yayınlandı, YouTube. 50:39 <https://www.youtube.com/watch?v=xVKWAluQKfM>.

17 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

18 "Norveç, 12 yıl hapis cezası alan Molla Krekarı İtalya'ya iade etti", *Euronews*, 26 Mart 2020.

lararası cihatçı savaşçıları barındırdığı yönündeki çeşitli iddiaları kesin bir şekilde reddetmiştir.¹⁹ Ancak radikal söylemleri ve cihatçı hareketlerle olan ideolojik yakınlığı nedeniyle uluslararası güvenlik politikaları çerçevesinde izlenen aktörlerden biri olmuştur. Özellikle Norveç yetkilileri tarafından ulusal güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmiş ve hakkında çeşitli yasal süreçler başlatılmıştır.

Molla Krekar'ın Selefi-Cihatçı düşüncenin IKBY'deki gelişiminde oynadığı rol, Ensar el-İslam'ın sadece yerel bir örgüt değil aynı zamanda küresel cihatçı hareketin bir parçası olarak değerlendirilmesine zemin hazırlamıştır. Zira Krekar'ın ideolojisi ve bu çerçevede gerçekleştirdiği söylemleri, Ensar el-İslam'ın askerî stratejisi kadar uluslararası Selefi-Cihatçı ağlar ile ilişkisinin şekillenmesinde de etkili olmuştur. Nitekim Norveç hükûmeti, Krekar'ı ulusal güvenliğe tehdit olarak değerlendirmiş ve sınır dışı etme kararı almıştır. Ancak Krekar'ın Irak'a iade edilmesi hâlinde işkenceye maruz kalabileceği endişesi nedeniyle bu karar uygulanamamıştır. Örgütün en önemli figürü Krekar olmakla birlikte Ensar el-İslam'ın hiyerarşisinde organizasyonel görevler Cafer Hasan Kuta'ya (Ebu Abdullah eş-Şafii), askerî komuta ise Asad Muhammed Hasan'a (Asu Huleri) verilmiştir.²⁰ Bu süreç, Ensar el-İslam'ın IKBY'deki Selefi-Cihatçı örgütler arasında merkezi bir konum kazandığını ve ideolojik yönelimi doğrultusunda sahadaki etkisini artırmayı hedeflediğini göstermektedir.

İdeolojik Temeller

Ensar el-İslam, Suudi Selefililiğinin etkisi altında şekillenmiş ve Selefi-Sünni cihat doktrinini benimsemiştir. Örgütün ideolojik temelleri; Seyyid Kutub, İbn Teymiye, Abdülaziz bin Baz ve Muhammed Nâsiruddîn el-Elbani gibi isimlerin düşüncelerinden beslenmiş, bu figürlerin teolojik ve siyasi yaklaşımları örgütün dünya görüşünü şekillendiren önemli referanslar arasında yer almıştır.²¹ Ensar el-İslam, İslami yönetime geçişi ancak silahlı mücadeleyle mümkün gören bir perspektife sahiptir. Örgüt, başlangıçta Irak'taki milliyetçi Kürt hareketlerini hedef alıp seküler yönetimleri düşman olarak tanımlamış ancak 2003 sonrası ABD işgaline karşı da mücadele vermeye başlamıştır.²²

19 Azzam el-Temimi, yönetmen, "Muracaat ma'a el-Mulla Ebu Seyyid Kutub Fatih Krikar, el-Haleka el-Saniye," al-Hiwar TV tarafından 12 Ekim 2009 tarihinde yayınlandı, YouTube, 46:11, <https://www.youtube.com/watch?v=p2GnTzZckMQ>.

20 Micah Zenko, "Foregoing Limited Force: The George W. Bush Administration's Decision Not to Attack Ansar Al-Islam," *Journal of Strategic Studies* 32, sy 4 (2009): 615-49, <https://doi.org/10.1080/01402390902987046>.

21 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

22 Lia, "A Kurdish Al-Qaida?"

Molla Krekar verdiği bir mülakatta kendisinin Seyyid Kutub ve Abdullah Azzam gibi şahsiyetlerin öğrencisi olduğunu vurgulamaktadır.²³ Krekar, Seyyid Kutub'un "Yoldaki İşaretler" adlı eserinden derin bir şekilde etkilendiğini ve bu kitabın düşünsel dünyasında önemli bir dönüm noktasını teşkil ettiğini belirtmiştir. Bu etkinin bir yansıması olarak kızına "Meâlim" adını verdiğini ifade etmiştir.²⁴ Kutub'un cihat doktrini ve İslam toplumu-na dair radikal dönüşüm anlayışı, Krekar'ın ideolojik yöneliminde belirleyici bir unsur olmuş, örgütsel yapılanmasında da bu fikirlerin merkezî bir rol oynadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca 29 Ağustos 1992'de Seyyid Kutub'un doğum günü anısına bir askerî eğitim kampı açtıklarını belirtmiş ve bu girişimin, Kutub'un düşüncelerini pratiğe dökme ve cihat fikrini somut bir örgütsel zemine taşıma amacı taşıdığını vurgulamıştır.²⁵ Bu durum, Ensar el-İslam'ın sadece teorik bir Selefi-Cihatçı çerçeveye bağlı kalmadığını aynı zamanda ideolojik referanslarını sahada pratiğe dönüştürmeye yönelik bir yapılanma içerisinde olduğunu göstermektedir. Örgüt, İslam'ı destekleme ve Allah yolunda cihat etme misyonunu temel ilkeleri arasında saymaktadır. Ensar el-İslam etnik köken, ulus veya ırk temelinde bir ayrım gözetmeksizin tüm Müslümanları ortak bir ümmet bilinci içerisinde değerlendirmekte ve İslami birlik idealine dayalı bir toplumsal düzen tasavvurunu savunmaktadır. Örgüt, hedeflerini de şu şekilde belirtmektedir: 1) İslami bir yönetim sistemi kurmak: Fitne ortadan kalkmalı ve din yalnızca Allah'a ait olmalı. 2) Kürt halkının şer'i haklarını korumak ve onları garanti altına almak: Anadilde eğitim ve yargı. 3) İslam devletini doğru bir yöntemle tanımlamak ve kurmak.²⁶

Coğrafi Yayılım

Daha önce de değinildiği gibi Ensar el-İslam birden fazla küçük grubun bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Bunlardan en önemlisinin Cund el-İslam olduğu söylenilebilir ve bu örgütün dönem itibarıyla İran sınırlarında etkin olduğu bilinmektedir. Ancak Ensar el-İslam, kurulduktan sonra Halepçe ve İran sınırına yakın kırsal bölgelerde etkisini arttırarak kontrol alanını genişletmiştir.²⁷ Bu bölge, Halepçe ve Süleymaniye şehirlerine bağlı dokuz köyü kapsamakta olup örgütün en stratejik merkezlerinden biri olan Beyare Köyü'nü de içermektedir. Beyare yalnızca örgütün liderlik merkezi olarak

23 el-Temimi, "Muracaat ... el-Saniye."

24 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

25 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

26 Abdülhalik, "al-Harekât al-İslamiyya al-Kurdistanîyya." Jonathan Schanzer, "Ansar al-İslam. Back in Irak," *Insight Turkey* 6, sy 1 (2004).

27 Brian Fishman, *Dysfunction and Decline: Lessons Learned from Inside Al-Qa'ida in Iraq* (Combating Terrorism Center, 2009).

değil aynı zamanda ideolojik yapılanmanın şekillendiği ve uygulamaya konduğu bir alan olarak öne çıkmıştır.²⁸

Örgüt, bölgede “hisbe” (şariat düzeninin uygulanmasını denetleme) işlevini üstlenerek toplumsal normları dinî kurallar çerçevesinde yeniden yapılandırma girişiminde bulunmuştur.²⁹ Bu bağlamda dükkanların namaz vakitlerinde kapatılmasını zorunlu kılmış, içki satışını yasaklamış ve halkı cihada hazırlanmaya çağırmıştır.³⁰ Bu uygulamalar, örgütün yalnızca askerî bir yapılanma olmanın ötesine geçerek sosyal ve dini normları dönüştürmeye yönelik bir yönetim mekanizması oluşturma çabasında olduğunu göstermektedir. Ensar el-İslam, Beyare köyündeki üslerini son derece güçlü bir şekilde tahkim etmiş, bölgeye giden tüm yolları mayınlamış ve silahlarını dağlardaki mağaralarda depolamıştır.³¹ Kürt liderleri, Ensar el-İslam’ın tahkimatlarını, el-Kaide lideri Usame bin Ladin’in Tora Bora Dağları’ndaki hâkimiyetine benzetmiştir.³²

Örgütsel Yapı ve Operasyonlar

Ensar el-İslam’ın örgütsel yapısı, diğer silahlı gruplarda olduğu gibi hiyerarşik bir liderlik modeli üzerine inşa edilmiştir. Örgüt, bir emir ve ona bağlı iki yardımcıdan oluşan merkezi bir yönetim mekanizmasına sahiptir. Bu yönetim kadrosu, örgütün askerî ve siyasi stratejilerini belirleme yetkisine sahip olup operasyonel yönelimini şekillendirmektedir.³³ Askerî Komite, örgütün silahlı kanadını oluşturan sekiz taburdan meydana gelmekte olup operasyonel kararları alan birimdir. Ensar el-İslam’ın askerî gücünün ağır makineli tüfekler, havan topları, uçaksavar sistemleri ve kimyasal maddeler içerdiği öne sürülen çeşitli mühimmatlarla desteklendiği iddia edilmektedir.³⁴ Örgüt, asimetrik savaş stratejilerini benimseyerek gerilla savaşı taktikleri uygulamış ve özellikle dağlık arazilerde vur-kaç yöntemini etkin bir şekilde kullanmıştır. Güvenlik Komitesi, örgütün istihbarat faaliyetlerini yürütmekte ve düşman unsurların örgüte sızmasını önlemek, lider kadroyu korumak ve iç güvenliği sağlamakla sorumludur. Bu birim, güvenlik önlemlerini en üst düzeyde tutarak telefon veya elektronik iletişim araçlarının kullanımından kaçınmakta ve yalnızca yüz yüze iletişimi tercih et-

28 Zenko, “Foregoing Limited Force”.

29 Filiz, “Kuzey Irak’ta Sünni,” 84.

30 Lia, “A Kurdish Al-Qaida?”.

31 “Ansar al-Islam in Iraqi Kurdistan.”

32 “Ensar el-İslam el-Kurdiyye.”

33 “Ensar el-İslam el-Kurdiyye.”

34 “Non-State Groups,” *The Military Balance* 108, sy 1 (2008): 461-82, <https://doi.org/10.1080/04597220801912960>.

mektedir.³⁵ Şeriat Komitesi ve Mahkemesi, örgütün dinî otoritesini temsil eden en önemli yapı olarak İslam hukukuna dayalı yargılama süreçlerini yürütmekte ve örgüt üyeleri ile halk üzerindeki dini ve hukuki meselelerde nihai karar mercii olarak hareket etmektedir.³⁶ Bu yapı, Ensar el-İslam'ın şeriat düzenini tesis etme iddiasının kurumsal bir uzantısı olup örgütün sosyal ve ideolojik denetimini pekiştiren bir mekanizma işlevi görmektedir. Medya Komitesi, örgütün propaganda ve bilgilendirme faaliyetlerini yürüten birimdir. Ensar el-İslam'a ilişkin bildirileri, açıklamaları ve görsel materyalleri internet ve diğer medya araçları üzerinden yaymakla sorumludur. Bu komite, örgütün ideolojik söylemini geniş kitlelere ulaştırmayı ve destekçileriyle iletişimi sürdürmeyi amaçlayan bir propaganda organı işlevi görmektedir. Şura Konseyi, örgütün en üst düzey karar alma organı olup 15 Kürt üyeden oluşmaktadır. Emir ve yardımcıları bu konseyin başında yer almakta ve örgütün genel stratejik yönelimlerini belirlemektedir. Şura Konseyi, örgüt içindeki önemli kararların alındığı, liderlik yapısının denetlendiği ve Ensar el-İslam'ın ideolojik-politik yapısının şekillendirildiği merkezî bir organdır.³⁷

Ensar el-İslam, yakın düşman olarak gördüğü hem seküler hem de sosyalist Kürt siyasi oluşumlara, bunların yanı sıra gazetecilere, yabancı kişi ve kuruluşlara ve Hristiyan topluluklara yönelik çeşitli saldırılar gerçekleştirmiştir. Örgüt, ideolojik çerçevesini güçlendirmek ve düşman olarak tanımladığı gruplara karşı meşruiyet sağlamak amacıyla bazı grup ve kişilerin tekfir edildiğine dair bir fetva yayımlamış, bu fetvanın hemen ardından silahlı eylemlerini yoğunlaştırmıştır.³⁸ Bu bağlamda örgüt Halepçe yakınlarındaki bir köye baskın düzenleyerek peşmergeye bağlı 43 Kürt savaşçıyı öldürmüş ve cesetlerini tahrip etmiştir.³⁹ Bu saldırı, Ensar el-İslam'ın yalnızca doğrudan çatışma yürütmekle kalmayıp düşman olarak tanımladığı unsurlara karşı fiziksel ve psikolojik baskıyı artıran stratejiler geliştirdiğini göstermektedir. Aynı zamanda bu tür eylemler, örgütün yerel halk üzerinde korku ve otorite kurma çabası içinde olduğunu ve kendi ideolojik çerçevesine uygun olmayan toplumsal unsurları yok etmeye yönelik bir mücadele yürüttüğünü ortaya koymaktadır. Daha önce benzer saldırılara maruz kalan bireylerle gerçekleştirilen görüşmeler, Ensar el-İslam'ın eylemlerinin yerel topluluklar üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir veri kaynağı

35 Fishman, "Dysfunction and Decline".

36 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

37 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

38 "Ansar al-Islam in Iraqi Kurdistan."

39 Kawa Nadir Abdülkadir, "el-İ'tidal ve et-Tetarruf: el-İslam el-Siyasi fi Kürdistan el-Irak", *el-Haraka al-Islamiyya fi Kurdistan* içinde, ed. Kolektif (Markaz al-Misbar lil-Dirasat ve'l-Buhus, 2011) 76.

oluşturmaktadır. Bu görüşmelerde mağdurlar, yaşadıklarını aktararak örgütün uyguladığı şiddet pratiklerinin bireysel ve toplumsal düzeyde nasıl travmatik sonuçlar doğurduğunu ifade etmişlerdir. Anlatılanlar yalnızca fiziksel zarar ve kayıplarla sınırlı kalmamakta aynı zamanda Ensar el-İslam'ın ideolojik motivasyonlarının yerel halkın gündelik yaşamına nasıl nüfuz ettiğini ve toplumsal dokuda nasıl derin etkiler bıraktığını da ortaya koymaktadır. Hatta bölgedeki insanların çoğu onları DEaş'a benzetmektedir.⁴⁰

2002 baharında Ensar el-İslam, IKBY'nin seküler karakterini doğrudan hedef alarak dönemin IKBY Başkanı Berham Salih'e yönelik bir suikast girişiminde bulunmuştur.⁴¹ Bu saldırı, örgütün el-Kaide etkisindeki Selefi-Cihatçı ideolojisinin pratik bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ensar el-İslam, tıpkı el-Kaide gibi "yakın düşman" doktrini çerçevesinde kendi coğrafyasındaki seküler, milliyetçi ve Batı'yla iş birliği içinde gördüğü siyasi aktörleri meşru hedef almış, bu yapıların İslami ilkelerle bağdaşmadığını ileri sürerek onları küfürle itham etmiştir. IKBY'yi hem seküler yönetim anlayışı hem de Batı ile kurduğu siyasi ilişkiler nedeniyle "tağuti"⁴² olarak niteleyen örgütün, bu tür saldırılarla hem kendi ideolojik söylemini pekiştirmeyi hem de bölgedeki meşru otoriteyi zayıflatmayı hedeflediği söylenebilir. Bunun yanı sıra Ensar el-İslam; yabancı gazetecilere, uluslararası yardım kuruluşlarının çalışanlarına ve seküler Kürt siyasi liderlerle yönelik tehditler içeren bildiriler yayımlamış, bu grupları düşman unsurlar olarak tanımlamıştır.⁴³

2003 yılında düzenlenen bir intihar saldırısı sırasında Avustralyalı gazeteci Paul Moran hayatını kaybetmiştir. Her ne kadar bazı kaynaklar bu olayın gazetecinin doğrudan hedef alındığını gösteren açık kanıtlardan yoksun olduğunu belirtse de⁴⁴ Ensar el-İslam'ın zaman zaman medya mensuplarını kasıtlı biçimde hedef aldığına dair başka örnekler mevcuttur.⁴⁵ Bu durum, örgütün yalnızca fiziksel zarar vermeyi değil aynı zamanda sembolik ve psikolojik etkiler yaratmayı amaçladığını, özellikle medya gibi yüksek görünürlüğe sahip aktörleri hedef alarak küresel kamuoyuna yönelik mesajlar iletmeye çalıştığını göstermektedir. 2004 yılında örgüt, Erbil'de Kürtlerin çeşitli bayram kutlamalarını hedef alan eş zamanlı bombalı sal-

40 Ayoob Radha, yönetmen "Ansar al-Islam in Kurdistan," Ayoob Radha tarafından 4 Ekim 2020 tarihinde yayınlandı, YouTube, 12:46, <https://www.youtube.com/watch?v=tYVpNMfByPQ>.

41 "Kuzey Iraklı Kürt Lidere Suikast Girişimi," VOA, 2 Nisan 2002.

42 Allah'ın hükümlerini reddeden, insanları saptıran ya da ilahi otoriteye karşı gelen kişi, kurum veya sistemler için kullanılır.

43 Mustafa Yıldız, "Kuzey Irak ve Türkiye" (İNSAMER, 2021).

44 "Journalists Killed in 2003- Motive Confirmed: Paul Moran," Refworld, Ocak 2004, <https://www.refworld.org/reference/annualreport/cpi/2004/en/81710>.

45 "Ansar al islam in Kurdistan."

dırılar düzenleyerek sivil nüfusun maruz kaldığı en kanlı eylemlerinden birini gerçekleştirmiştir. Bu saldırılar sonucunda 109 kişi hayatını kaybetmiş, 200'den fazla kişi yaralanmıştır.⁴⁶ Aynı zamanda örgütün, Kürt kimliği içerisindeki seküler unsurlarla yaşadığı ideolojik çatışmayı sahaya taşıdığı görülmektedir. Örgütün gerçekleştirdiği birçok saldırıdan bahsedilebilir.⁴⁷ Bu saldırılar her ne kadar doğrudan sivilleri hedef alma amacı taşımamış olsa da sivil kayıpların önlenmesine yönelik herhangi bir hassasiyet göstermediğini belirtmek mümkündür. Bu durum, Ensar el-İslam'ın IKBY'deki hedeflerine ulaşmada yaşanacak olan paralel zararları göze aldığı da bir göstergesidir. Bu bağlamda örgütün hem yerel otoriteleri hem de uluslararası aktörleri ideolojik tehdit olarak değerlendirdiği, bu çerçevede asimetrik savaş yöntemlerini ve şiddet temelli gayri nizami faaliyetleri temel mücadele araçları olarak benimsediği anlaşılmaktadır.

El-Kaide ile İlişkiler

Ensar el-İslam, ABD'nin Saddam Hüseyin rejimi ile el-Kaide arasında bağlantı olduğuna dair iddialarını desteklemek amacıyla öne sürdüğü en önemli unsurlardan biri olmuştur. Bu bağlamda örgüt, ABD'nin Irak'a askerî müdahaleyi meşrulaştırmak için kullandığı gerekçelerden birini teşkil etmiştir. Dönemin ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, 5 Şubat 2003'te Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde yaptığı konuşmada Ensar el-İslam'ı Kuzey Irak'ta bir el-Kaide üssü olarak tanımlamış ve örgütün Saddam Hüseyin rejimiyle iş birliği içinde olduğu yönünde iddialarda bulunmuştur. Powell, Ensar el-İslam'ın kimyasal silah üretimi ve terör faaliyetleri yürüttüğünü öne sürerek Saddam Hüseyin yönetimi tarafından desteklendiğini iddia etmiştir.⁴⁸ Ancak Powell, sonradan söz konusu iddiaların hatalı istihbarata dayandığını kabul etmiştir. Söz konusu söylem, dönemin uluslararası güvenlik söylemleri içerisinde özellikle Irak'a yönelik dış müdahale politikalarının temellendirilmesinde referans noktalarından biri olarak yer almıştır. Ensar el-İslam, Washington yönetimi tarafından Saddam rejiminin el-Kaide ile bağlantılı olduğu ve Irak'ın terörist gruplar için güvenli bir sığınak hâline geldiği tezini güçlendiren bir unsur olarak kullanılmıştır. Ancak savaş sonrası yapılan araştırmalar, Ensar el-İslam ile Saddam Hüseyin rejimi arasında doğrudan bir iş birliği olduğuna dair kesin kanıtların bulunmadığını

46 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

47 "Appendix B – Statement of Reasons – Ansar al-Islam," Parliament of Australia, erişim 17 Şubat 2025, https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Committees/Joint/Completed_Inquiries/pjicis/grouped/report/appendixb

48 "Meetings Coverage and Press Releases: Briefing Security Council, US Secretary of State Powell Presents Evidence of Iraq's Failure to Disarm," United Nations, 5 Şubat 2003, <https://press.un.org/en/2003/sc7658.doc.htm>.

ortaya koymuştur. Buna rağmen ABD yönetimi, Ensar el-İslam'ı Irak'a yönelik askerî müdahalesini meşrulaştıran en önemli terör örgütlerinden biri olarak yansıtmıştır.⁴⁹

Ensar el-İslam, söz konusu iddiaları defalarca reddetmiş ve el-Kaide ile doğrudan bir örgütsel bağının bulunmadığını ileri sürmüştür.⁵⁰ Bununla birlikte örgütün ideolojik yönelimi ve savaş stratejileri açısından el-Kaide ile ortak noktaları olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle Afganistan'da aynı dönemde faaliyet gösteren bireyler arasında kişisel ilişkilerin olduğu söylenebilir. Bu durum, Ensar el-İslam'ın küresel cihat ağı ile doğrudan bir entegrasyondan ziyade ortak referanslara ve savaş deneyimlerine dayalı bir etkileşim içerisinde olduğunu göstermektedir.

2003 Sonrası Dönem

ABD'nin 11 Eylül sonrası "teröre karşı savaş" doktrini çerçevesinde Ensar el-İslam üzerindeki baskılar giderek artmıştır. Özellikle 2003 yılında ABD ve Kürt güçleri tarafından düzenlenen geniş çaplı bir askerî operasyon, örgütün Beyare'deki ana karargâhından çıkarılmasına yol açmıştır.⁵¹ Bu saldırının ardından Ensar el-İslam üyeleri, İran sınırına ve kırsal bölgelere çekilmek zorunda kalmış, böylece örgütün operasyonel faaliyetleri açısından stratejik bir dönüşüm süreci başlamıştır. Bu gelişmeler, Ensar el-İslam'ı şehir merkezlerinde daha esnek ve hücreli bir yapılanmaya zorlamış, örgüt asimetrik savaş ve gerilla taktiklerine daha fazla ağırlık vermeye başlamıştır. Kırsal alanlarda lojistik desteğin zayıflaması, örgütün şehir merkezlerinde hedef aldığı stratejik noktaları ve saldırı yöntemlerini çeşitlendirmesine neden olmuş, bu durum Ensar el-İslam'ın geleneksel alan kontrolü yaklaşımından uzaklaşarak daha mobilize ve dağınık bir operasyonel yapıya evrilmesine yol açmıştır.

ABD ve Celal Talabani'ye bağlı Kürt güçlerinin Eylül 2003'teki operasyonları sonrası Ensar el-İslam'ın İran'a çekilen unsurları, örgütsel yapısını yeniden şekillendirerek "Ensar el-Sünne" adı altında faaliyet göstermeye başlamıştır.⁵² Bu yapılanma, özellikle ABD'nin Irak'ı işgaline karşı direnişi örgütlenme ve Sünni direniş hareketleriyle daha geniş bir ittifak kurma hedefi doğrultusunda şekillenmiştir. 2003-2007 yılları arasında faaliyet gösteren bu

49 "Secretary Powell at the UN: Iraq's Failure to Disarm," U.S. Department of State, 5 Kasım 2004, <https://2001-2009.state.gov/p/nea/disarm/?utm>

50 Lia, "A Kurdish Al-Qaida?"

51 Fishman, "Dysfunction and Decline." "Ansar al-Islam in Iraqi Kurdistan." Schanzer, "Ansar al-Islam."

52 "Appendix B – Statement of Reasons – Ansar al-Islam."

grup, bu dönemde Irak'taki cihatçı hareketler arasında önemli bir aktör hâline gelmiş, özellikle ABD güçlerine ve Irak hükûmetine karşı yürütülen silahlı saldırılar ve bombalı eylemlerle öne çıkmıştır.⁵³ Ancak 2007 yılı itibarıyla örgüt, tekrar Ensar el-İslam adını benimseyerek Selefi-Cihatçı söylemini yeniden vurgulamaya başlamıştır.⁵⁴

2011 yılında ABD'nin Irak'tan çekilmesinin ardından Ensar el-İslam, İKBY ve merkezî Irak hükûmetine karşı daha aktif bir şekilde operasyonlar yürütmeye başlamış, bölgedeki güvenlik boşluğundan faydalanarak etkinliğini artırmıştır. ABD'nin çekilmesiyle ortaya çıkan güç dengesizliği, örgütün Irak'taki saldırı cephelerini genişletmesine ve peşmerge ile Irak güvenlik güçlerine yönelik saldırılarını yoğunlaştırmasına olanak tanımıştır. Suriye'de 2011'de başlayan iç savaş, Ensar el-İslam'ın faaliyetlerini uluslararası bir boyuta taşımasına zemin hazırlamış ve örgüt, Ensar el-Şam adıyla Suriye'deki savaş sahasında varlık göstermeye başlamıştır.⁵⁵ Bu süreçte Ensar el-İslam, Halep ve çevresinde el-Nusra Cephesi gibi Selefi-Cihatçı gruplarla iş birliği yaparak Esad rejimine karşı yürütülen silahlı mücadelede yer almıştır. Özellikle 2013-2014 yıllarında örgüt Suriye'de daha fazla etkili olmuş aynı zamanda Irak'ta yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu dönemde Ensar el-İslam, Irak ve Suriye arasındaki cihatçı ağların bir parçası hâline gelmiş, bölgedeki Selefi-Cihatçı gruplarla taktiksel ittifaklar kurarak savaş kapasitesini artırmıştır. Örgütün Suriye'de faaliyet göstermesi, Ensar el-İslam'ın yalnızca yerel bir yapı olmaktan çıkıp bölgesel düzeyde Selefi-Cihatçı hareketin bir parçası hâline geldiğini göstermektedir.

Sonuç

Ensar el-İslam, Irak ve Kürdistan bölgesinde Selefi-Cihatçı ideolojiyi benimseyen en önemli örgütlerden biri olarak ortaya çıkmış ve faaliyetleriyle yalnızca bölgesel dinamikleri değil aynı zamanda küresel cihat hareketleriyle de etkileşimler kuran bir aktör olmuştur. Molla Krekar'ın liderliği altında ideolojik ve operasyonel yapılanmasını oluşturan örgüt, zamanla Irak ve Suriye'de değişen jeopolitik koşullara bağlı olarak çeşitli dönüşümler geçirmiştir. 2001'de kuruluşundan itibaren Kürt milliyetçi hareketlerine ve seküler yönetimlere karşı savaş ilan eden Ensar el-İslam, 2003'teki ABD işgaliyle birlikte küresel cihatçı örgütlerle daha fazla ilişki geliştirmiş ve el-Kaide ile bağlantılı gruplarla iş birliği yaparak daha geniş bir çerçevede konumlanmaya başlamıştır. Bu süreçte Ensar el-İslam'ın gelişimi, bölgede-

53 Schanzer, "Ansar Al-Islam". Fishman, "Dysfunction and Decline".

54 Can Acun, "Irak'ta Sünni İsyan", *Seta Perspektif*, sy 55 (2014).

55 "Ensar el-İslam el-Kurdiyye."

ki siyasi istikrarsızlık, mezhepsel gerilimler ve uluslararası güçlerin müdahale politikaları bağlamında ele alındığında örgütün yalnızca yerel bir Selefi-Cihatçı yapılanma olarak değil aynı zamanda küresel cihat hareketlerinin bir parçası olarak değerlendirilebileceği görülmektedir. Örgütün özellikle 2003 sonrası ABD ve Kürt güçlerinin operasyonlarıyla alan kontrolünü kaybetmesi, geleneksel savaş yöntemlerinden uzaklaşarak şehir gerillası, asimetrik savaş taktikleri ve terör saldırılarına daha fazla yönelmesine neden olmuştur.

Ensar el-İslam, bu dönemde Cund el-İslam gibi diğer cihatçı gruplarla birleşerek Irak'taki direniş hareketleri içinde yeniden yapılanmıştır. Ancak 2011 yılında ABD'nin Irak'tan çekilmesi, örgüte yeni bir fırsat alanı sunmuş ve Ensar el-İslam, IKBY ve merkezî Irak hükûmetine yönelik saldırılarını artırarak yeniden etkin bir aktör hâline gelmeye çalışmıştır. 2011'de başlayan Suriye iç savaşı, Ensar el-İslam'ın coğrafi kapsam bakımından bir dönüşüm geçirmesine imkân sağlamış, örgüt "Ensar el-Şam" adıyla Suriye'de faaliyet göstermeye başlamıştır. Özellikle Halep ve çevresindeki çatışmalarda el-Nusra Cephesi gibi Selefi-Cihatçı gruplarla iş birliği yaparak Suriye sahasında kendisine yeni bir alan yaratmıştır. Bu süreç, Ensar el-İslam'ın Suriye'deki savaş sahasında nasıl konumlandığını ve ideolojik olarak nasıl esnek bir yapı sergilediğini göstermesi açısından önemlidir. Bu süreç, örgütün küresel Selefi-Cihatçı hareketler içindeki yerini nasıl koruyacağı ve ideolojik sürekliliğini nasıl devam ettireceği sorularını gündeme getirmiştir.

Ensar el-İslam'ın gelecekte sergileyeceği yönelim, bölgedeki siyasi ve askeri gelişmelere bağlı olarak şekillenecektir. Özellikle Irak ve Suriye'deki güç dengelerinin değişmesi ve mezhepsel gerilimlerin devam etmesi, örgütün yeniden güç kazanmasına veya daha büyük yapılar içinde erimesine neden olabilecek faktörler arasındadır. Örgütün gelecekte de varlığını sürdürmesi, yalnızca askerî kapasitesine değil aynı zamanda ideolojik sürekliliğini koruma ve bölgesel dinamiklere uyum sağlama yeteneğine bağlıdır. Ensar el-İslam gibi gruplar, geleneksel askerî varlıklarıyla değil aynı zamanda cihatçı ideolojiyi nasıl yeniden şekillendirdikleri ve farklı aktörlerle nasıl ittifaklar kurdukları üzerinden değerlendirilmelidir. Örgütün küresel cihat hareketi içerisindeki yeri de önemli bir tartışma konusudur. Ensar el-İslam, tarihsel olarak el-Kaide ile doğrudan bağlantılı bir yapı olmadığını iddia etmesine rağmen örgüt içindeki bireysel ve lojistik ilişkiler, el-Kaide ve diğer küresel cihatçı yapılarla çeşitli düzeylerde etkileşim içinde olduğunu göstermektedir. Bu nedenle gelecekte Ensar el-İslam'ın küresel Selefi-Cihatçı ağlar içindeki konumu, Irak ve Suriye'de değişen jeopolitik koşullara bağlı olarak yeniden şekillenebilir.

Ensar el-İslam, yalnızca bir bölgesel cihatçı hareket olarak değil aynı zamanda küresel Selefi-Cihatçı ideolojinin Ortadoğu'daki dönüşümünü ve yerel veya dış bağlantılarla nasıl şekillendiğini gösteren bir vaka olarak ele alınmalıdır. Örgütün gelecekte nasıl bir evrim geçireceği, devlet dışı silahlı aktörlerin bölgedeki etkinliği, Irak ve Suriye'deki güç dengeleri ve uluslararası cihatçı ağlarla ilişkileri açısından dikkatle izlenmesi gereken bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Ensar el-İslam hem bölgesel hem de küresel cihatçı anlayış açısından dinamik ve dönüşen bir yapı olarak değerlendirilmeli; yalnızca askerî kapasitesi üzerinden değil ideolojik sürekliliği, örgütsel adaptasyonu ve bölgesel dengeler içindeki rolüyle birlikte ele alınmalıdır.

Örgütün gelecekteki stratejik yönelimi; bölgesel güçlerin politikaları, uluslararası askerî operasyonlar ve Selefi-Cihatçı hareket içerisindeki dönüşümlerle doğrudan bağlantılı olacaktır. Ensar el-İslam'ın varlığını sürdürabilmesi, örgütün ideolojik ve operasyonel esnekliğine, bölgedeki güvenlik boşluklarına nasıl yanıt vereceğine ve Selefi-Cihatçı hareketler içindeki rekabet dinamiklerine bağlı olarak şekillenecektir. Ensar el-İslam, cihatçı düşüncenin Ortadoğu'daki önemli bir temsilcisi olarak öne çıkmakta ve IK-BY'deki çatışmaların seyrine göre yeniden şekillenebilecek bir yapı olarak varlığını sürdürmektedir. Örgütün gelecekteki varlığı yalnızca yerel unsurlarla değil küresel Selefi-Cihatçı ağlarla olan bağlantılarıyla da doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle Ensar el-İslam'ın ideolojik ve operasyonel evrimi, Ortadoğu'daki silahlı Selefi hareketlerin genel dinamikleri açısından da önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır.

Atıf/Citation/ الاقتباس

Gökdağ, Ferhat. "Kürdistan Bölgesel Yönetiminde Bir Cihatçı Hareketin Anatomisi: Ensar el-İslam." *Ortadoğu Etütleri* 16, no. 2 (2025): 211–230.

<https://doi.org/10.47932/ortetut.1674843>.

Kaynakça

- Abdülhalik, Mesut. "al-Harekât al- İslamiyya al-Kurdistaniyya." el-Haraka al-Islamiyya fi Kurdistan içinde, editör. Kolektif. Markaz al-Misbar lil-Dirasat ve'l-Buhus, 2011.
- Abdülkadir, Kawa Nadir. "el-İ'tidal ve et-Tetarruf: el-İslam el-Siyasi fi Kurdistan el-Irak." el-Haraka al-Islamiyya fi Kurdistan içinde, editör. Kolektif. Markaz al-Misbar lil-Dirasat ve'l-Buhus, 2011.
- Acun, Can. "Irak'ta Sünni İsyan". *Seta Perspektif*, sy 55 (2014): 1-10.
- Human Rights Watch. "Ansar al-Islam in Iraqi Kurdistan ." Erişim 06 Şubat 2025. <https://www.hrw.org/legacy/backgrounder/mena/ansarbko20503.htm>.
- Aydemir, Osman. "Müslüman Kardeşler Hareketi: Tarihi ve Bugünü". *İnsamer*, sy 136 (2021).
- Bavvabet el-Harekât el-İslamiyye. "Ensar el-İslam el-Kurdiyye.. Min et-Te'sis Hatta Daes." 21 Aralık 2019. <http://www.islamist-movements.com/32212>.
- Bhatti, Inayatullah, ve Abdul Basit. "Afghanistan's Political Civil Jihad's Purpose In The Present Context Of Peace After The Soviet Withdrawal". *İnkıshaf* 4, sy 12 (2024): 163-82.
- Çakmaktaş, Nurullah. "Müslüman Dünyada Dini Radikalizmin Yeni Bir Evresi Olarak Daiş Düşüncesi." *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi* 19, sy 62 (2024): 39-60.
- El-Temimi, Azzam, yönetmen, "Muracaat ma'a el-Mulla Ebu Seyyid Kutub Fatih Krikar, el-Haleka el-ula," al-Hivar TV tarafından 6 Ekim 2009 tarihinde yayınlandı, YouTube. 50:39 <https://www.youtube.com/watch?v=xVKWAluQKfM>.
- El-Temimi, Azzam, yönetmen, "Muracaat ma'a el-Mulla Ebu Seyyid Kutub Fatih Krikar, el-Haleka el-Saniye," al-Hiwar TV tarafından 12 Ekim 2009 tarihinde yayınlandı, YouTube, 46:11, <https://www.youtube.com/watch?v=p2GnTzZckMQ>.
- Euronews. "Norveç, 12 yıl hapis cezası alan 'Molla Krekar'ı İtalya'ya iade etti." Mart 2020 <https://tr.euronews.com/my-europe/2020/03/26/norvec-12-yil-hapis-cezasina-carptirilan-molla-krekar-italya-iade-covid-19-imam-necmettin>.
- Filiz, İkrâm. "Kuzey Irak'ta Sünni Şia İkiliminde Gelişen Dini Gruplar ve Hareketler (Komelayi İslami Örneği)." Yüksek Lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.
- Fishman, Brian. "Dysfunction and Decline: Lessons Learned From Inside Al-Qa'ida in Iraq." *Combating Terrorism Center*, 2009, 16 Mart 2009, <https://doi.org/10.21236/ADA502816>.
- Greenwald, Jon. "Radical Islam in Iraqi Kurdistan: The Mouse That Roared?" *International Crisis Group*, 2003.
- Lia, Brynjar. "A Kurdish Al-Qaida? Making Sense of the Ansar al-Islam Movement in Iraqi Kurdistan in the Early 2000s." *Religions* 13, sy 3 (2022): 203. <https://doi.org/10.3390/rel13030203>.
- Mepa News. "Ensar el-İslam'ın kurucusu Molla Krekar kimdir?" 6 Mayıs 2021. <https://www.mepanews.com/ensar-el-islam-in-kurucusu-molla-krekar-kimdir-27995h.htm>.

- “Non-State Groups.” *The Military Balance* 108, sy. 1 (Şubat 2008): 461-82. <https://doi.org/10.1080/04597220801912960>.
- Parliament of Australia. “Appendix B – Statement of Reasons – Ansar al-Islam.” Erişim 7 Şubat 2025. [https://www.aph.gov.au/parliamentary_business/committees/house_of_representatives_committees?url=pjcis/six terrorist/report/appendix b.htm](https://www.aph.gov.au/parliamentary_business/committees/house_of_representatives_committees?url=pjcis/six%20terrorist/report/appendix%20b.htm).
- Radha, Ayoob, yönetmen. “Ansar al-Islam in Kurdistan.” Ayoob Radha tarafından 4 Ekim 2020 tarihinde yayınlandı. YouTube, 12:46. <https://www.youtube.com/watch?v=tYVpNMfByPQ>.
- Refworld. “Journalists Killed in 2003- Motive Confirmed: Paul Moran.” Erişim 7 Şubat 2025. <https://www.refworld.org/reference/annualreport/cpj/2004/en/81710>.
- Schanzer, Jonathan. “Ansar Al-Islam: Iraq’s al-Qaeda Connection.” *The Washington Institute*. 11 Ocak 2003. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/ansar-al-islam-iraqs-al-qaeda-connection>.
- Schanzer, Jonathan. “Ansar al-İslam: Back in Irak.” *Insight Turkey* 6, sy 1 (2004): 94-104.
- United Nations. “Meetings Coverage and Press Releases: Briefing Security Council, US Secretary of State Powell Presents Evidence of Iraq’s Failure to Disarm.” 5 Şubat 2003, <https://press.un.org/en/2003/sc7658.doc.htm>.
- U.S. Department of State, “Secretary Powell at the UN: Iraq’s Failure to Disarm,” 5 Kasım 2004. <https://2001-2009.state.gov/p/nea/disarm/?utm>
- VOA Türkçe. “Kuzey Iraklı Kürt Lideri Suikast Girişimi.” 2 Nisan 2002. <https://www.voaturkce.com/a/a-17-a-2002-04-02-4-1-87884632/803573.html>.
- Zenko, Micah. “Foregoing Limited Force: The George W. Bush Administration’s Decision Not to Attack Ansar Al-Islam.” *Journal of Strategic Studies* 32, sy. 4 (Ağustos 2009): 615-49. <https://doi.org/10.1080/01402390902987046>.